

Tema 5. El Món Romà

CONTINGUTS

1. Què va ser Roma
2. La fundació de Roma
3. La República
4. L'Imperi
5. La Societat Romana
6. Una societat urbana
7. El cristianisme
8. La fi de l'Imperi Romà

Objectius Didàctics

- Definir que va ser la civilització romana i establir una cronologia de les seves diferents etapes.
- Diferenciar els orígens mítics i històrics de Roma.
- Explicar la Història de la Roma Republicana, focalitzant en els fets més importants del període: l'expansió territorial, el conflicte patrici-plebeu i la crisi de la República.
- Diferenciar les principals magistratures republicanes i raonar per què Roma va ser una oligarquia.
- Explicar la Història de la Roma Imperial, durant la pax romana i durant la crisi de l'imperi.
- Comparar els governs republicà i imperial.
- Descriure la societat i la família romana.
- Descriure i analitzar la ciutat romana
- Identificar els orígens del cristianisme i explicar el seu procés d'expansió.
- Analitzar i debatre les causes de la fi de l'Imperi Romà.

OBJECTIUS DIDÀCTICS PROCEDIMENTALS

- Relacionar les causes i conseqüències de diferents processos històrics.
- Establir hipòtesis sobre les causes dels diferents processos històrics.
- Debatre, raonar i extreure conclusions respecte polèmiques historiogràfiques.
- Analitzar fonts històriques per extreure informacions i elaborar o avaluar hipòtesis seguint el mètode de l'historiador.
- Elaborar i interpretar esquemes i mapes conceptuals.

1. Què va ser Roma?

- **Ciutat** petita que es va convertir en un gran Imperi que va dominar el món conegut, construint-ne ciutats i expandint la seva llengua i cultura.

Període	Descripció
Monarquia 753-509 a.C.	Roma és una petita localitat a la vora del Lacy
República 509-27 a.C.	El poder no el té el rei, sinó el “poble”. Però no en un sentit democràtic = el poble era només l’elit. 1) Període d’expansió: primer per Itàlia (509-272) i després pel Mediterrani (274-133 a.C.) 2) Crisi de la República (133-27 a.C.)
L’Imperi 27 a.C. - 476 d.C.	El 27 a.C. Octavià es aclamat August i es converteix en emperador romà. Concentra tot el poder. 1) Alt Imperi (27 a.C.-284 d.C.) 2) Baix Imperi o Antiguitat Tardana (284-476 d.C.). S’inicia una crisi i la invasió germànica = caiguda de Roma el 476 a.C.

2. La fundació de Roma (p. 240-241)

► Naixement de la ciutat segons el mite

- Segons la llegenda narrada per *l'Eneida* de Virgili, Enees, heroi troià, fill de Venus, es va establir al Laci.
- Segles després, van néixer de Mart i Rea Sílvia (descendent d'Enees) dos bessons, Ròmul i Rem, que van ser abandonats al Tíber. Van ser salvats i alletats per una lloba i criats per un pastor.
- Van fundar una ciutat al mont Palatí, on la lloba els havia salvat. Es van barallar i Rem fou assassinat per Ròmul, qui va fundar Roma (753 a.C.).

- ▶ Naixement de la ciutat segons la Història i l'Arqueologia
 - S. **VIII**: Itàlia estava habitada per indoeuropeus que van rebre la influència grega i etrusca.
 - Un d'aquests pobles eren els **llatins**, que a mitjan segle VII, a la vora del Tíber, van portar a terme un procés de **sineicisme**: les seves ciutats es van anar unint, fins unir-se políticament sota una monarquia.

► La Monarquia de Roma

- Roma va tenir **7 reis**: els 4 primers, llatins (reis mítics), els 3 darrers, etruscs (poble que dominà el Laci) (reis històrics, reals).
- Els reis concentraven el poder, i governaven amb l'ajuda d'un Senat.

Activitat

- ▶ Llegeix el text de Tit Livi sobre l'emplaçament de Roma (p. 240) i respon:
 - ▶ És una font primària o secundària? Per què?
 - ▶ Per quin motiu els romans s'establiren als set turons de Roma?
 - ▶ Quins eren aquests turons? Com sabem que van ser ocupats?

3. La República (509-27 a.c.) (p. 242-243)

- ▶ 509 a.C.: disconformes amb la política autoritària de la Monarquia, els aristòcrates van fer caure el darrer rei etrusc, Tarquini el Superb = inici de la República.

► L'expansió territorial

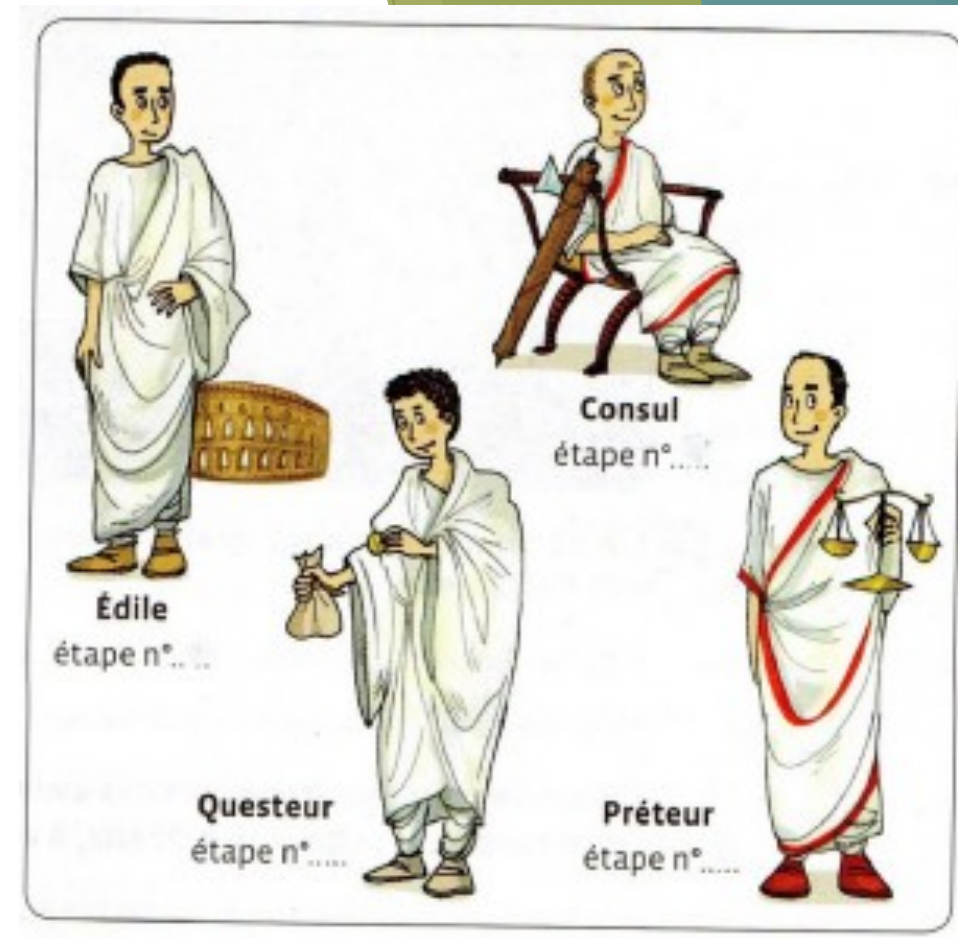
- Durant el període republicà, es va conquerir primer la Península Itàlica i després del Mediterrani, gràcies a les creixents riqueses i a un exèrcit nombrós i eficaç (era obligatori participar-hi).

► El conflicte patrici-plebeu

- Tensió continua entre:
 - **patricis**: famílies aristocràtiques, governaven i posseïen les terres.
 - **plebeus**: majoria de la població, sense drets, però endeutats pels impostos i amb obligacions militars.
- Els plebeus van lluitar durant 200 anys per obtenir els mateixos drets que els patricis. Així, progressivament els van anar guanyant, fins a accedir al **Consolat**, i van millorar la **distribució de les terres** i els **deutes**.
- Però en realitat, només els **plebeus enriquits** van accedir als càrrecs polítics.
- Així, es va crear una nova classe social: la **nobilitas**, nascuda de la fusió dels plebeus rics i els patricis.
- I així, la tensió social va continuar, esclatant la crisi de la República el **133** a.C.

► Les magistratures republicanes

- **Senat**: 300 antics magistrats que dirigien la política exterior i les finances, ratificaven les lleis i aconsellaven als magistrats (calia fer-los cas, pel seu prestigi).
- **Magistrats**: governaven en nom del Senat i el poble de Roma. Els dos cònsols n'eren els més importants.
- **Comicis**: assemblees de ciutadans que votaven lleis i escollien els magistrats.
- Per què era una **oligarquia**? Dones, estrangers i esclaus no tenien drets polítics, i tampoc els ciutadans pobres tenien la possibilitat de ser magistrats o senadors.

4. La crisi de la República (p. 245)

Període de tensió i guerres que portaran a la dissolució de la república.

- Causa: **les conquestes van generar desigualtat**

- alguns s'enriquien amb botins, impostos, compra d'esclaus i obtenció de terres.
- però els camperols es van arruïnar en abandonar les terres per anar a l'exèrcit.

provoca

- ▶ **CONFLICTES SOCIALS**, com el dels germans Grac (II a.C.), que cercaven un repartiment millor de la Terra.
- ▶ **GUERRES CIVILS**, ja que per apaivagar les protestes i controlar l'immens territori, el Senat i magistrats van entregar el poder als caps militars, que s'enfrontarien entre si pel poder.

► Juli Cèsar, el camí cap a l'Imperi

- Fou un **cònsol romà** que gaudí del suport de la plebs i de grans èxits militars = fou nomenat dictador vitalici.
- Aquesta aspiració a la monarquia va provocar el seu assassinat (44 a.C.).
- Octavià (fill adoptiu) i Marc Antoni (lloctinent), que va aliar-se amb la reina egípcia Cleopatra, van entrar en guerra civil per succeir-lo.
- Marc Antoni i Cleopatra foren derrotats a Actium (31 a.C.) i es van suïcidar. Octavià obtenia tot el poder: començava l'Imperi.

Activitats

► RESOL L'ENIGMA:

p. 245: ex. 4

4. L'IMPERI (27 a.c. - 476) (P. 246-247)

► August

- Octavià fou aclamat amb el títol sagrat d'August (“elegit pels déus”) i se li va encomanar la defensa de l'estat. Progressivament, va anar assumint tots els poders.
- Acaparà tot el poder polític i judicial, militar (títol d'imperator = “general victoriós”) i religiós (títol de pontífex).
- Les institucions republicanes continuaven, però sense les seves funcions.
- En morir August, es va proclamar la seva divinitat i es va organitzar el culte imperial = els emperadors es convertiren en déus que venerar.

► Una etapa de prosperitat

- S. I-II = màxima expansió territorial, prosperitat econòmica i pax romana (no hi havia guerres ni conflictes socials).
- Es va difondre l'estil de vida i el lletí per tot l'Imperi.
- El territori es dividí en províncies dirigides per un governador.
- 212: Caracal·la concedí la ciutadania romana a tots els habitants de l'Imperi = i integració completa a l'Imperi (**veure EDICTE DE CARACAL·LA, P. 246**).

*Activitat 2,
pàgina 147*

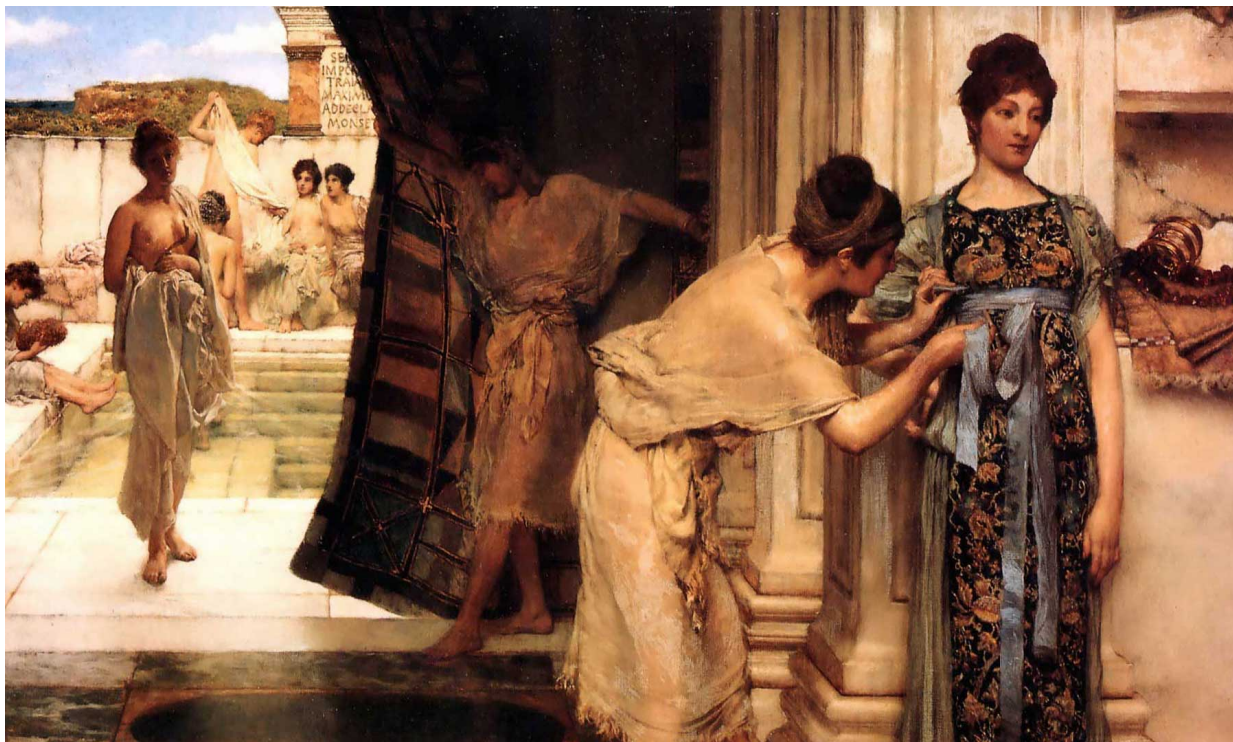

5. La societat romana (P. 250-251)

- ▶ Els homes lliures gaudien de la ciutadania romana des del segle III, però hi havia grans diferències socials:
 - nobilitas: alts càrrecs polítics i plebeus rics
 - plebs: majoria de la població, camperols i assalariats urbans.
 - esclaus: meitat de la població.

Però es podia ascendir socialment: un plebeu enriquit podia accedir a la *nobilitas* i un esclau podia esser alliberat (*llibert*) i adquirir la ciutadania.

► La família era patriarcal:

- el pater familias tenia l'autoritat i la dona hi restava sotmesa.
- La seva funció era ocupar-se dels fills i la casa, i no participava en política.
- Però es podien divorciar, eren respectades i participaven de la vida social.
- Les dones de classe alta, podien administrar propietats i negocis i tenir fortunes. Eren educadores, metgesses o comerciants.
- Les dones pobres treballaven al camp, als tallers artesans i al servei domèstic, com els homes.

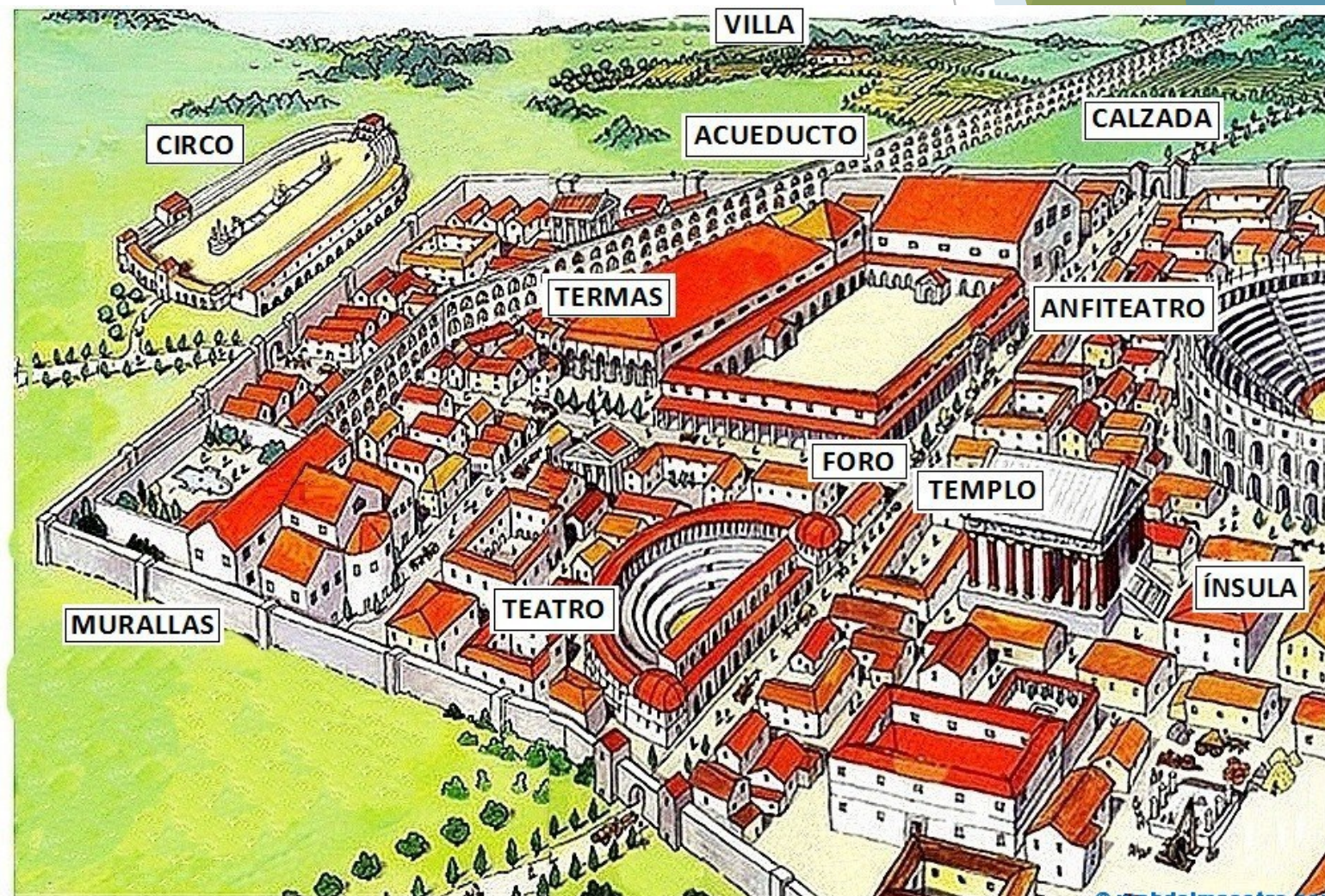
ACTIVITAT: Taller d'Història.

Pàgina 257, ex. 4: Fonts materials, la família romana.

6. Una societat urbana (p. 251)

- ▶ Societat profundament urbana.
- ▶ Les ciutats (urbs) eren el centre econòmic, i es van expandir a tot l'Imperi.
- ▶ Característiques:

- Emmurallades
- Forum: plaça central, centre de la vida política i religiosa.
- Hi havia vivendes(insula) i tavernes.
- Es feien jocs i espectacles: teatre, curses del circ i a l'amfiteatre, combats de gladiadors.

7. El Cristianisme (NO EXAMEN)

- ▶ A Palestina vivien els **hebreus**, que practicaven el **judaisme**.
 - religió **monoteïsta** (Jahvè)
 - proclamava l'arribada d'un **Messies** salvador que els redimiria dels pecats.
 - **Bíblia** com a llibre sagrat.
- ▶ **I d.C.** - Palestina es incorpora a l'Imperi Romà = província de Judea. Un dels seus governadors fou **Ponç Pilat**.

- ▶ Jesús va néixer a **Betlem** en temps d'August i amb 30 anys es proclamà **fill de Déu** i els seus seguidors el van conèixer com el **Messies** ("**Crist**" en grec) anunciat pels Profetes.
- ▶ Va predicar les seves ensenyances i s'envoltà de 12 deixebles (**Apòstols**)
- ▶ Els jueus el consideraren impostor i propagador d'una doctrina falsa i contrària a les lleis romanes = **Ponç Pilat** el detingué i fou condemnat a morir a la creu (crucifixió). Els seus seguidors afirmaren que als 3 dies va ressuscitar (**resurrecció**) i va ascendir al cel (**ascensió**).

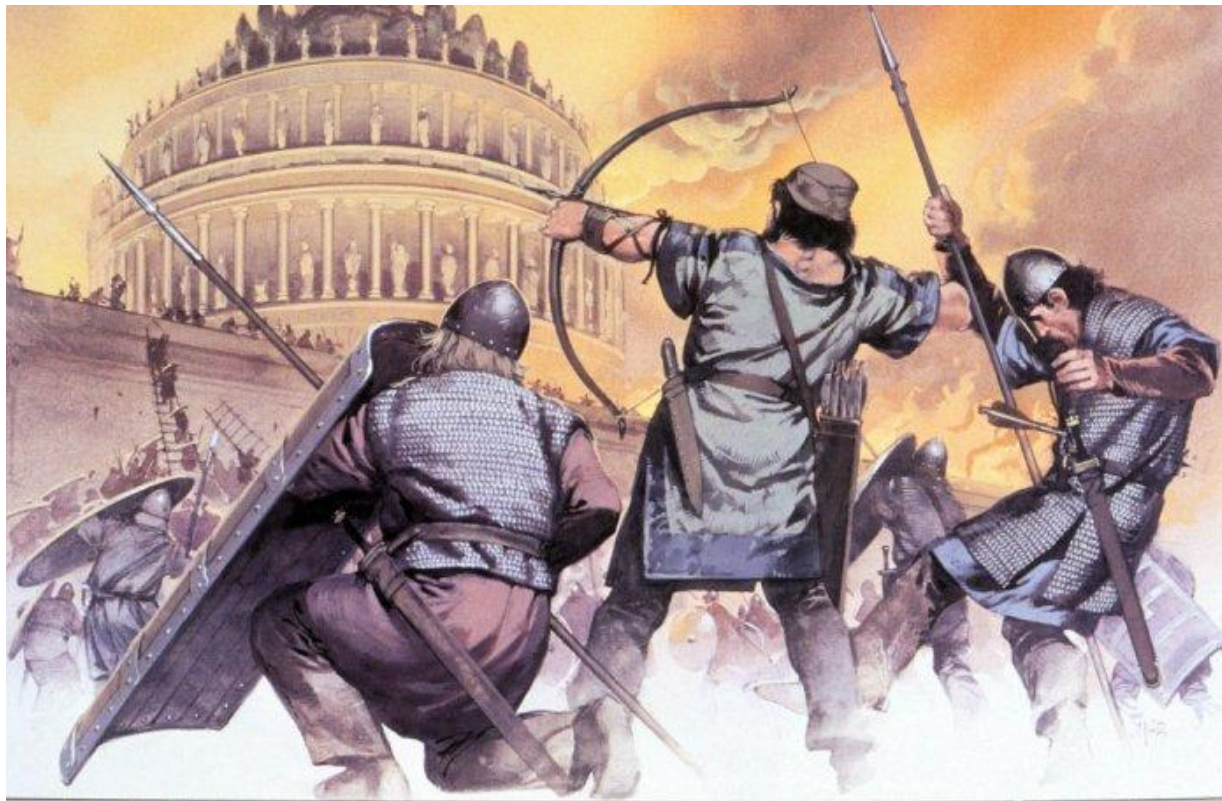

- ▶ Els primers seguidors de Jesús es van organitzar en petites comunitats, que formaven **l'Església** (“reunió de tots els cristians”). Calia, per formar-hi part, seguir una formació (**catequesi**) i ser **batejat**.
- ▶ Es reunien per llegir textos sobre Jesús (**Evangelis**) i celebrar **l'Eucaristia** (compartien el pa i el vi, com feien els apòstols i Jesús la vigília de la crucifixió).
- ▶ Cada comunitat elegia un responsable (**bisbe**). Amb el temps, el cristianisme es va expandir per tot l'Imperi romà i el bisbe de Roma es convertí en el cap de tots els cristians (**Papa**).
- ▶ En aquesta expansió, destacà Pau de Tars: el va difondre entre els no jueus, arreu l'Imperi.

8. La fi de l'Imperi Romà (p. 254-255)

► Greu **crisi** a partir del III d.C.:

- **invasions germàniques**, pobles que vivien més enllà del *limes* i que vivien de forma diferent a la romana, més primitiva.
- **ruïna econòmica** (per la fuga d'esclaus, deserció de camperols, crisis demogràfica per epidèmies i guerres, camins insegurs)
- Difícil **recaptar els impostos**
- menys **recursos estatals**.
- A vegades no es podia pagar als soldats = l'autoritat imperial es debilita i les revoltes i assassinats d'emperadors es tornen freqüents = **caràcter efímer** o fugaç dels **emperadors** (escollits ara pels seus soldats) i guerres civils.
- **Canvis socials**: pessimisme i por que fa avançar el **cristianisme**, que inclou el concepte de mort i resurrecció amb un Déu Salvador, en un moment de descrèdit dels valors tradicionals.
- **313**: Constantí autoritza amb l'**edicte de Milà** el cristianisme. **380**: Teodosi l'establia com a religió oficial amb l'**Edicte de Tessalònica**.

► **395:** Per facilitar la defensa de l'Imperi, **Teodosi** també va dividir el territori entre els seus dos fills, **Honori** (Occident) i **Arcadi** (Orient).

- **L'Imperi Romà d'Orient**, conegut després com a Bizanci, + ric, + poblat, major autoritat de l'emperador i fronteres més fortes.
- **L'Imperi Romà d'Occident:** + pobre, els emperadors no el van poder protegir dels atacs germànics.

- **s. V:** els **germànics** o bàrbars van traspasar les fronteres, empesos pels huns que havien arribat de l'Àsia central. Van establir regnes independents dins l'Imperi.
- **476:** **Odoacre**, cap bàrbar, va destituir **Rómul Augústul**, un nen que fou el darrer emperador romà d'Occident.
- Els historiadors parlen de la **fi de l'Antiguitat** i l'inici de l'Edat Mitjana.

ACTIVITATS (FI IMPERI ROMÀ)

- ▶ p. 255: ex. 4
- ▶ p. 256: ex. 1 (causalitat històrica)